

Beeldanalyse

Beeldmateriaal wordt in toenemende mate ontdekt als waardevol bronmateriaal voor historisch onderzoek. Onder meer Peter Burke pleit in zijn boek *'Eyewitnessing, The Uses of Images as Historical Evidence'*, (Londen 2001) voor opname van beelden in de reeks van historisch bewijsmateriaal. In onze samenleving spelen beelden een belangrijke rol. De huidige samenleving is niet volledig te begrijpen wanneer in de analyse geen aandacht besteed wordt aan dit onderdeel. Een kritische houding is daarbij, zoals bij het gebruik van al het bronnenmateriaal, noodzakelijk.

Beeld en werkelijkheid

Authentiek foto- of filmmateriaal uit het verleden brengt dat verleden vaak veel gemakkelijker dichterbij dan een schriftelijke bron. Beelden zijn in staat moeiteloos zaken te tonen, die soms amper in woorden zijn te vangen. Beeld is een krachtig medium.

Zoals u in het onderdeel bronnenkritiek heeft gezien ontstaat een beeld evenals een tekst in een bepaalde context. Bronnen moeten door de onderzoeker tot spreken worden gebracht. In de vorige opdracht heeft u kritisch gekeken naar de context waarin het beeldmateriaal tot stand is gekomen. Nu gaat u kijken naar wat het beeld toont. Het zal u meteen duidelijk zijn dat het een illusie is dat de camera niet kan liegen. Het is een te simpel idee dat een foto, laat staan filmmateriaal, 'de werkelijkheid' representeert. De maker maakt voortdurend keuzes: waarop focus je, welke invalshoek gebruik je, welke lens, wat voor type afdruk, kies je voor zwart-wit of voor kleur, welk doel heb je voor ogen. Kortom er wordt een nieuwe werkelijkheid gecreëerd. Uw eigen familiefoto's/films getuigen al van de mogelijkheden tot manipulatie, van selecties. U laat de scène nog eens overdoen, omdat u niet op tijd het moment suprême heeft kunnen vastleggen, u arrangeert de groepsopstelling, u houdt rekening met de kleding van uw kinderen wanneer de schoolfotograaf zijn opwachting maakt, uw fotoalbum bevat veel meer foto's van het bijzondere dan van het alledaagse. Maar juist deze keuzes bieden een onderzoeker mogelijkheden, mits hij zich bewust is van de manipulatie, van de conventies in een bepaald tijdvak, van de context waarin het beeld is ontstaan. Juist omdat beeldmateriaal niet één op één valt met de werkelijkheid, stelt Burke dat beelden aan kracht winnen voor de onderzoeker wanneer ze deel uitmaken van een serie. Wanneer er maar één beeld voorhanden is, wordt het toevallige, het eenmalige minder snel herkend, het risico een verkeerde interpretatie te geven, neemt toe. Door meer beelden over hetzelfde onderwerp te bekijken, of andersoortige bronnen te betrekken bij het onderzoek, kan dit risico worden verminderd. In dit onderdeel zullen we een begin maken met beeldanalyse. U onderzoekt op twee niveaus welke informatie beeldmateriaal kan bieden.

Wat heeft de maker in beeld willen brengen?

In de beschrijving van de door u gekozen beelden en, indien beschikbaar, door gebruik te maken van het bijbehorende tekstmateriaal, geeft u aan wat er op de door u gekozen beelden in beeld is gebracht. U richt zich op de voorstelling zoals deze door de maker neer is gezet. Hierbij maakt u gebruik van de antwoorden die u bij aksie 3 van het aksieplan over dit materiaal hebt verzameld.

Welke informatie is onbewust ook in beeld gebracht?

Beelden kunnen vaak veel meer informatie bevatten dan waarvoor ze gemaakt zijn. Beeldmateriaal bevat juist informatie dat veel minder vaak in ander bronmateriaal is te vinden, maar dat wel wezenlijk bij kan dragen aan de kennis over het verleden. Dit kan materiële zaken betreffen als huizenbouw, interieur, kleding, vervoer of landschap. Maar juist ook immateriële zaken als tijdsbeleving, kleuren, geluid, omgangsvormen, en emoties. Of een beeld nu juist het speciale of het gewone vastlegt, altijd toont zij iets wat voor dat tijdperk specifiek is.